

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુરુ દત્ત પાઠક

વી.

ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય

(ફીમીનલ અપીલ નંબર ૫૦૨ ઓફ ૨૦૧૫)

૦૬ મે, ૨૦૨૧

[ડૉ. ધનંજય વાય ચંદ્રચુડ અને એમ. આર. શાહ, ન્યાયમૂર્તિ શ્રીઓ]

દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦:કલમ ૩૦૨/૩૪-ચાર આરોપી-ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર-હાઈકોર્ટ સમક્ષ રાજ્યની અપીલ પેન્ડન્સી દરમિયાન, આરોપી નંબર ૧ થી ૩ મૃત્યુ પામ્યા-હાઈકોર્ટ દ્વારા ચોથા આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને ઉલટાવી-દોષિત ઠેરવવા સામે અપીલ-યોજવામાં આવી:ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો હતો-અગ્રણી પુરાવાઓ દ્વારા ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સ્થાપિત અને સાબિત કરવામાં આવ્યું હતું કે આ ઘટના પ્રાથમિક પાઠશાળા નજીકના રસ્તા પર બની હતી-પાઠશાળા

નજીકના રસ્તા પરથી મૃતદેહ મળી આવ્યો હતો અને લોહીથી રંગાયેલા કપડાં પણ મળી આવ્યા હતા-આમ ફરિયાદી પક્ષે એફ. આઈ. આર. માં જણાવ્યા મુજબ ઘટના સ્થળ સાબિત કર્યું હતું-પીડબ્લ્યુ-૪ પ્રત્યક્ષદર્શી હતો-તે વિશ્વાસપાત્ર અને વિશ્વસનીય હોવાનું જણાયું હતું-પ્રત્યક્ષદર્શીઓના પુરાવા પ્રાપ્ત કરવાને ધ્યાનમાં રાખીને, માત્ર કેટલાક સાક્ષીઓ/સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની બિન-તપાસ અને/અથવા કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની તપાસની ગેરહાજરીમાં. ફરિયાદી પક્ષ માટે જીવલેણ કેસ-અપીલકર્તા-આરોપી નંબર ૪ નું નામ એફ. આઈ. આર. માં શરૂઆતથી જ રાખવામાં આવ્યું હતું-તેને ચોક્કસ ભૂમિકા માટે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવ્યો હતો-તે જ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું હતું અને પીડબ્લ્યુ-૪ ના પુરાવા પરથી સાબિત થયું હતું-કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, અને પુરાવાની ફરીથી પ્રશંસા પર, ઉચ્ચ અદાલત નિષ્કર્ષ પર આવી હતી કે આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરતી વખતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો વિફૂત હતા અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવા અને/અથવા પુરાવાના ખોટા વાંચનથી પણ વિપરીત હતા-ઉચ્ચ અદાલતના આદેશમાં દખલ કરવાનું કોઈ કારણ નથી.

અરજી નામંજૂર કરતાં કોર્ટે

ઠરાવ્યું: ૧. ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા તે દરેક આધાર પર હાઈકોર્ટ દ્વારા વિસ્તૃત રીતે કાર્યવાહી કરવામાં આવી છે અને રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાની પુનઃમૂલ્યાંકન પર હાઈકોર્ટ ખાસ કરીને એવા નિષ્કર્ષ પર આવી હતી કે

ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો વિફૂત હતા અને ત્યારબાદ હાઈ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું હતું કે જ્યારે સાક્ષીઓના રૂપમાં સીધો પુરાવો હોય અને સાક્ષીઓ વિશ્વાસપાત્ર અને વિશ્વસનીય હોય, ત્યારે હેતુની ગેરહાજરી નજીવી હોય છે.વર્તમાન કેસમાં, ૩૧૩ નિવેદનમાં જ, અપીલકર્તા-મૂળ આરોપી નંબર ૪ એ પણ જણાવ્યું હતું કે દુશ્મનાવટ હતી.તેથી આરોપીના જણાવ્યા અનુસાર પણ દુશ્મનાવટ હતી.[પરિચ્છેદ ૮ અને ૯] [૫૯૨-ડી-.એફ.]

મંજીત સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય (૨૦૧૯) ૮ એસ.સી.સી. ૫૨૯: [૨૦૧૯] ૧૧ એસ. સી. આર. ૫૫૪-પર આધાર રાખ્યો હતો.સુરિન્દર કુમાર વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય (૨૦૨૦) ૨ એસ.સી.સી. ૫૬૩ [૨૦૨૦] ૧ એસ.સી.આર. ૩૦૭-પર આધાર રાખ્યો હતો.રિઝવાન ખાન વિરુદ્ધ છત્તીસગઢ રાજ્ય (૨૦૨૦) ૯ એસ. સી. સી. ૬૨૭-પર આધાર રાખ્યો હતો.સ્ટેટ ઓફ એચ. પી. વિ.પ્રદીપ કુમાર (૨૦૧૮) ૧૩ એસ. સી. સી. ૮૦૮ [૨૦૧૮] ૨ એસ. સી. આર. ૬૫૬-પર આધાર રાખ્યો.

૨.૧ ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો હતો, ખાસ કરીને પીડબ્લ્યુ ૨ અને પીડબ્લ્યુ ૪ અને તેઓ વિશ્વાસપાત્ર અને વિશ્વસનીય હોવાનું જણાયું છે, સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની બિન-તપાસ ફરિયાદી પક્ષના કેસ માટે ઘાતક નથી.એફ. આઈ. આર. માં ઉલ્લેખિત તે બે વ્યક્તિઓનો આરોપપત્રમાં સાક્ષી તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હોય તેવું કંઈ પણ નોંધમાં

નથી.કોઈ પણ સંજોગોમાં, પીડબ્લ્યુ ૨ અને પીડબ્લ્યુ ૪ એ ફરિયાદી પક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો હતો અને તેથી ઉપરોક્ત બે વ્યક્તિઓની તપાસ ન કરવી તે ફરિયાદી પક્ષના કેસ માટે જીવલેણ ગણાશે નહીં.[પેરા ૧૧] [૫૯૩-ડિ-એફ]

દશરથ સિંહ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય (૨૦૦૪) ૭ એસ. સી. સી. ૪૦૮ [૨૦૦૪] ૩ સપિલમેન્ટ.એસસીઆર ૫૬૧-નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.તખાજી હીરાજી વિ. ઠાકુર કુબસિંગ ચમનસિંગ (૨૦૦૧) ૬ એસસીસી ૧૪૫-નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨.૨ તપાસ અધિકારી-પીડબ્લ્યુ ૭એ તેમના મુખ્ય તપાસમાં ખાસ જણાવ્યું હતું કે જ્યારે તેઓએ ૪ વાગ્યે ઉપરોક્ત આરોપીની ધરપકડ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો ત્યારે:૦૦ વહેલી સવારે પુલ નજીક, કથિત આરોપીએ ભાગવાનો પ્રયાસ કર્યો; ત્યારબાદ હાથાપાઈ પછી તેણે પદભ્રષ્ટ કર્યો તેની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને તે હાથાપાઈ અને ધરપકડ દરમિયાન તેને ઈજાઓ થઈ હતી.કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં તેમને સૂચન આપવામાં આવ્યું હતું કે ધરપકડ સમયે આરોપી 'એમ' ને કોઈ ઈજા થઈ ન હતી, જો કે, તે ખાસ કરીને નકારી કાઢવામાં આવ્યું છે કે તેણે પદભ્રષ્ટ કર્યું તે સાચું નથી કે તેની ધરપકડ સમયે તેને ઈજા થઈ ન હતી.અન્ય સાક્ષીઓને પણ આવા જ સૂચનો કરવામાં આવ્યા હતા અને તેમને નકારી કાઢવામાં આવ્યા હતા.તેથી, એવું ન કહી શકાય કે ફરિયાદી પક્ષ ઉપરોક્ત આરોપી પર થયેલી ઈજા સમજાવવામાં નિષ્ફળ ગયો.ઉપરોક્ત પાસાને પણ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા વિગતવાર ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યું હતું અને નિવેદનને

પ્રદર્શન દ્વારા રેકૉર્ડ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેથી ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવા, ખાસ કરીને તબીબી પુરાવા અને ફરિયાદી પક્ષ તેમજ બચાવ પક્ષ દ્વારા તપાસ કરાયેલા ડોક્ટરોની જુબાનીની ફરીથી પ્રશંસા કરવા બદલ તેની પ્રશંસા કરવામાં આવી હતી.[પેરા ૧૨] [૫૯૩-જી-એચ; ૫૯૪-એ-બી]

૩.૧ ઘટનાનું સ્થળ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું છે અને ફરિયાદી પક્ષના કેસ અનુસાર ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સાબિત કરવામાં આવ્યું છે.આરોપીઓ કોઈ પુરાવા રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે કે આ ઘટના એક આરોપીના ઘરના દરવાજા પાસે બની હતી.આરોપી દ્વારા સૂચવવામાં આવેલ ઘટનાનું સ્થળ પણ, જો પંચનામાની વાત હોય તો, તે બચાવ પક્ષના કેસને સમર્થન આપતું નથી.ઉપરોક્ત પાસાને હાઈકોર્ટ દ્વારા વિવાદિત ચુકાદામાં વિસ્તૃત રીતે હાથ ધરવામાં આવ્યો છે.આ ઘટના પ્રાથમિક પાઠશાળા નજીકના રસ્તા પર બની હોવાના પુરાવા રજૂ કરીને ફરિયાદી પક્ષે તેને સ્થાપિત અને સાબિત કરી હતી.પ્રાથમિક પાઠશાળા નજીકના રસ્તા પરથી મૃતદેહ મળી આવ્યો હતો અને લોહીથી ખરડાયેલા ગમછા અને તહમદ પણ તે સ્થળેથી મળી આવ્યા હતા.મૃત શરીરની પુનઃપ્રાપ્તિ અને લોહીના ડાઘ વગેરેની પુનઃપ્રાપ્તિના સ્થળ પર કોઈ પડકાર નથી.તેથી, ફરિયાદી પક્ષે એફ. આઈ. આર. માં જણાવ્યા મુજબ ઘટના સ્થળ સાબિત કર્યું છે. [પેરા ૧૩] [૫૯૬-એ-ડી]

૩.૨ તેથી હવે જ્યાં સુધી ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરતી વખતે સોંપવામાં આવેલ અન્ય એક આધાર છે કે મૃતકની વ્યક્તિ પર કોઈ હથિયારની ઈજા નહોતી અને તેથી તબીબી પુરાવા આંખની જુબાની સાથે અસંગત છે, તે નોંધવું જરૂરી છે કે ફરિયાદી પક્ષનો કેસ ક્યારેય નહોતો કે મૃતકની વ્યક્તિ પર હથિયારની ઈજા થઈ હતી.સાક્ષીઓના પુરાવા અનુસાર, લાઠી અને ભાલાની ઈજાઓ થયા પછી જ્યારે અન્ય લોકો આવવા લાગ્યા ત્યારે મૃતક જમીન પર પડી ગયો હતો અને ત્યાંથી જતા સમયે આરોપીઓમાંના એક રામરાજ પાઠકે મૃતક તરફ પોતાની પિસ્તોલ ચલાવી હતી.સાક્ષીઓના કિસ્સામાં એવું ક્યારેય નહોતું બન્યું કે મૃતકને ગોળી વાગી.તેનાથી વિપરીત, પીડબ્લ્યુએ ખાસ જણાવ્યું છે કે મૃતકને કોઈ હથિયારની ઈજા થઈ નથી, જોકે રામરાજ પાઠકે તેના પર ગોળીબાર કર્યો છે.પીડબ્લ્યુ ૨ અને પીડબ્લ્યુ ૪ ની જુબાનીઓ કે જેમને સ્ટાર સાક્ષીઓ કહી શકાય અને તેઓ આ ઘટનાના સાક્ષી છે.પીડબ્લ્યુ-૪ ભરોસાપાત્ર અને ભરોસાપાત્ર હોવાનું જણાયું છે.તેમની જુબાની એફ. આઈ. આર. ના આરોપો સાથે સુસંગત છે. તેની વિશ્વસનીયતા પર શંકા કરવાનું કોઈ કારણ નથી.તેથી, અપીલકર્તા પણ પીડબ્લ્યુ ૪ ની જુબાનીના આધારે યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવી શકાય છે, જે ઘટનાના સાક્ષી છે.અપીલકર્તા-મૂળ આરોપી નંબર ૪ નું નામ ખાસ કરીને એફ. આઈ. આર. માં શરૂઆતથી જ રાખવામાં આવ્યું હતું. તેમને ચોક્કસ ભૂમિકાનું શ્રેય આપવામાં આવ્યું છે.એ જ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું છે અને પીડબ્લ્યુ-૪ ના પુરાવા પરથી સાબિત થયું છે.ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ

કરવામાં હાઈકોર્ટ દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી નથી.[પરિચ્છેદ ૧૪,૧૫,૧૭]
[૫૯૬-ઈ-એચ; ૫૯૭-સી, એચ; ૫૯૮-એ]

- ઉમેદભાઈ જાદવભાઈ વિ. ગુજરાત રાજ્ય (૧૯૭૮) ૧ એસસીસી ૨૨૮ [૧૯૭૮] ૨ એસસીઆર ૪૭૧-નો ઉલ્લેખ.બાબુ વિ. કેરળ રાજ્ય (૨૦૧૦) ૯ એસ.સી.સી. ૧૮૯ [૨૦૧૦] ૯ એસ.સી.આર. ૧૦૩૯-નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.કુલદિપ સિંહ વિરુદ્ધ પોલીસ કમિશનર (૧૯૯૯) ૨ એસસીસી ૧૦ [૧૯૯૮] ૩ સપિલમેન્ટ.એસસીઆર ૫૯૪-નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.વિજય મોહન સિંહ વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય (૨૦૧૯) ૫ એસસીસી ૪૩૬ [૨૦૧૯] ૬ એસસીઆર ૯૯૪-નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.એટલી વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય એ. આઈ. આર. ૧૯૫૫ એસ. સી. ૮૦૭-નો ઉલ્લેખ.K.Gopal રેડ્ડી વિ. આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય (૧૯૭૯) ૧ એસ.સી.સી. ૩૫૫ [૧૯૭૯] ૨ એસ.સી.આર. ૩૬૩-નો ઉલ્લેખ.

કેસ કાયદો સંદર્ભ

[૧૯૭૮] ૨ એસસીઆર ૪૭૧	ઉલ્લેખ કર્યો છે	પેરા ૬.૧
[૨૦૧૦] ૯ એસસીઆર ૧૦૩૯	ઉલ્લેખ કર્યો છે	પરિચ્છેદ ૭.૨

[૧૯૯૮] ૩ પૂરક.એસસીઆર ૫૯૪	ઉદ્દેખ કર્યો છે	પરિચ્છેદ ૭.૨
[૨૦૧૯] ૬ એસસીઆર ૯૯૪	ઉદ્દેખ કર્યો છે	પેરા ૭.૩
એ.આઈ.આર. ૧૯૫૫ એસ.સી. ૮૦૭	ઉદ્દેખ કર્યો છે	પેરા ૭.૫
[૧૯૭૯] ૨ એસસીઆર ૩૬૩	ઉદ્દેખ કર્યો છે	પેરા ૭.૬
[૨૦૧૯] ૧૧ એસસીઆર ૫૫૪	પર આધાર રાખે છે	પેરા ૧૦.૧
[૨૦૨૦] ૧ એસસીઆર ૩૦૭	પર આધાર રાખે છે	પરિચ્છેદ ૧૦.૨
(૨૦૨૦) ૯ એસસીસી ૬૨૭	પર આધાર રાખે છે	પેરા ૧૦.૩
[૨૦૧૮] ૨ એસસીઆર ૬૫૬	પર આધાર રાખે છે	પેરા ૧૦.૩
[૨૦૦૪] ૩ પૂરક.એસસીઆર ૫૬૧	ઉદ્દેખ કર્યો છે	પરિચ્છેદ ૧૨

(૨૦૦૧) ૬ એસસીસી ૧૪૫	ઉદ્દેશ કર્યો છે	પરિચ્છેદ ૧૨.૧
------------------------	-----------------	---------------

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન: ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ઓફ ૨૦૧૫

અપીલ નંબર ૨૮૯૫ ઓફ ૧૯૮૨ માં અલ્હાબાદ ખાતેની હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેયરના ૧૬.૦૧.૨૦૧૪ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા વતી સિદ્ધાર્થ દવે, સિનિયર એડ., આશુતોષ કુમાર શર્મા, એડ.

અર્ધેન્ડુમૌલી કુમાર પ્રસાદ, વિકાસ બંસલ, એડ.પ્રતિવાદી માટે.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

એમ. આર. શાહ, જે.

- ૧૯૮૨ની સરકારી અપીલ નંબર ૨૮૯૫માં અલ્હાબાદ ખાતેની ન્યાયિક ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત ચુકાદા અને તારીખ ૧૬.૦૧.૨૦૧૪ ના આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ અનુભવતા, જેના દ્વારા ઉચ્ચ અદાલતે રાજ્ય દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત અપીલને મંજૂરી આપી છે અને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૪૨ આર/ડબલ્યુ ૩૪

હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરીને અને પરિણામે અપીલકર્તાને દોષિત ઠેરવતા વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને ઉલટાવી દીધો છે-ઉપરોક્ત ગુનાઓ માટે મૂળ આરોપી નંબર જીએ વર્તમાન અપીલને પ્રાધાન્ય આપ્યું છે.

2. ફરિયાદી પક્ષના કેસ અનુસાર મૃતક બે દાયકાથી વધુ સમયથી ગામનો પ્રધાન હતો.આરોપીઓને તેની સામે રોષ હતો.૬.૧૦.૧૯૮૧ પર લગભગ ૭ વાગ્યે:૦૦ સવારે, મૃતક, હંમેશની જેમ, તેના ગામ નજીક આવેલી ચમુના નદીના કાંઠે પ્રકૃતિની હાકલમાં ભાગ લેવા જઈ રહ્યો હતો.જ્યારે મૃતક નગરવારની બેઝિક સ્કૂલ નજીક પહોંચ્યો ત્યારે ચારેય આરોપી અચાનક રામ સાજીવાનના બજરા મેદાનમાંથી બહાર નીકળી આવ્યા હતા.આરોપી મુરલીધર પાઠક અને ગુરુદત્ત પાઠક લાઠીઓથી સજ્જ હતા, ધર્મરાજ પાઠક ભાલાથી સજ્જ હતા અને રામરાજ પાઠક પિસ્તોલથી સજ્જ હતા.મૃતક પર આરોપીઓએ ભાલા અને લાઠીઓથી હુમલો કર્યો હતો.મૃતક જમીન પર પડી ગયો.તેઓએ લાઠીઓથી તેનું માથું કચડી નાખ્યું.પહેલા બાતમીદાર શત્રુઘ્ન પાઠક, તેનો ભાઈ રામસુખ પાઠક, લાલમણિ પાઠક અને શિવ શંકર, જે પહેલાથી જ થોડા અંતરે હતા, મૃતક તરફ દોડી ગયા હતા, જેના પર આરોપી રામરાજ પાઠકે તેની પિસ્તોલમાંથી મૃતક તરફ ગોળી ચલાવી હતી અને તમામ હુમલાખોરો તેમના હથિયારો સાથે ભાગી ગયા હતા.મૃતકનું ઘટનાસ્થળે જ તાત્કાલિક

મોત થયું હતું.

૨.૧ મૃતકના પુત્ર શત્રુઘ્ન પાઠકે તમામ આરોપી વ્યક્તિઓ સામે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૪૨ આર/ડબલ્યુ ૩૪ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે એફ. આઈ. આર. દાખલ કરી હતી. એફ. આઈ. આર. ની તપાસ તપાસ અધિકારી સુખરામ સોનકર દ્વારા કરવામાં આવી હતી.તેમણે જુબાની આપી હતી કે સાક્ષીઓના નિવેદનો પ્રદર્શન દ્વારા રેકૉર્ડ કરવામાં આવ્યા હતા.તેમણે સ્થળ પરથી પંચનામાને પદભ્રષ્ટ કર્યો હતો.તેમણે લગભગ ૪ વાગ્યે ૦૭.૧૦.૧૯૮૧ પર આરોપી મુરલીધર પાઠકને પદભ્રષ્ટ કર્યો:૦૦ ત્યારબાદ થોડો પીછો કરવામાં આવ્યો અને તેની ધરપકડ દરમિયાન પોલીસ કર્મચારીઓએ ફગાવા નદીના પુલ નજીક તેના વ્યક્તિને ઈજા પહોંચાડી હતી.

૨.૨ ડૉ. નિસાર અહમદે પોસ્ટમોર્ટમ કરાવ્યું હતું.તેમણે મૃતકના શરીર પર નીચેની પૂર્વ-શબપરીક્ષણની ઈજાઓ દર્શાવી હતી:

i) ડાબા પેરિએટલ હાડકાના ફ્રેક્ચર સાથે જોપરીના ડિપ્રેસ્ડ ફ્રેક્ચર.હકીકતમાં બધા હાડકાં તૂટી ગયા હતા.મગજની દ્રવ્ય દ્રવીકૃત થઈ ગઈ હતી.

(ii) ડાબા પિત્તા પર બહુવિધ ઘર્ષણ.

૩) માથાની ચામડી પર ટી. યુ. નિર્દેશિત, ૨ ઇંચ x ૨ ઇંચ ઉપર ૫ ઇંચનો ઘા.મગજનો પદાર્થ બહાર નીકળી રહ્યો છે.

iv) ઓસીસિસ્ટલની ઉપર ૨ ઇંચ x ૨ ઇંચનો ઘા.મગજનો પદાર્થ બહાર નીકળી રહ્યો છે.

v) ડાબા ઓસીસપટ પર ૨ ઇંચ x ૧ ઇંચનો ઘા.

vi) હથેળીના બાજુની બાજુ પર ૧ ઇંચ x ૧ ઇંચ x સ્નાયુ ઊંડા ઘા.

vii) ખોપરીના પાછળના પાસા પર ઘા, ૧ ઇંચ x ૧ ઇંચ x સ્નાયુ ઊંડા.

viii) ઓક્સીપિટલના નિકટવર્તી ભાગ પર ઉશ્કેરાયેલો ઘા.

ix) ડાબા પેરિએટલ અસ્થિ પર ઉશ્કેરાયેલો ઘા, ૧ ઇંચ x ૧ ઇંચ x મગજની પોલાણ ઊંડી હોય છે અને મગજની દ્રવ્ય બહાર જાય છે.

x) પેરિએટલ હાડકા પર ૧ ઇંચ x ૧ ઇંચનો ઘા.મગજનું દ્રવ્ય બહાર જઈ રહ્યું હતું.

xi) આગળના હાડકા પર ૧ ઇંચ x ૧ ઇંચનો ઘા.મગજનો પદાર્થ બહાર નીકળી રહ્યો છે.

પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટ અનુસાર, મૃત્યુનું કારણ ઉપરોક્ત ઇજાઓના પરિણામે આઘાત અને રક્તસ્રાવને કારણે હતું.

૨.૩ તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ તપાસ અધિકારીએ મુરલીધર પાઠક અને ત્રણ ફરાર આરોપીઓ સામે આરોપપત્ર દાખલ કર્યું હતું.ત્યારબાદ બાકીની વ્યક્તિઓની ધરપકડ કરવામાં આવી, કારણ કે આ કેસ ફક્ત સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા જ ચલાવવામાં આવતો હતો, વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટે આ કેસ કોર્ટ ઓફ સેશન્સને સોંપ્યો હતો.તમામ આરોપીઓ પર મૃતક-રામ આસરે પાઠકની હત્યા માટે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨/૩૪ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે આરોપ

મૂકવામાં આવ્યો હતો.તમામ આરોપીઓએ આરોપોને નકારી કાઢ્યા અને તેથી તેમના પર ઉપરોક્ત ગુનાઓ માટે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો.

૨.૪ આ કેસને સાબિત કરવા માટે ફરિયાદી પક્ષે આઠ જેટલા સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી.પીડબ્લ્યુ ૨ અને પીડબ્લ્યુ ૪ પ્રત્યક્ષદર્શી હતા અને પીડબ્લ્યુ ૭ તપાસ અધિકારી હતા.સુનાવણીના અંતે, વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટે તમામ આરોપીઓને મુખ્યત્વે આ આધાર પર નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા કે પીડબ્લ્યુ ૧ થી પીડબ્લ્યુ ૪- પ્રત્યક્ષદર્શીઓ સંબંધિત અને રસ ધરાવતા સાક્ષીઓ હતા; કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષીની તપાસ કરવામાં આવી નથી; પીડબ્લ્યુ ૨ અને પીડબ્લ્યુ ૪, મૃતકના પુત્રોને આકસ્મિક સાક્ષી તરીકે ઓળખવામાં આવી શકે છે; ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા ઘટના સ્થળ સાબિત થતું નથી અને મૃતકને કથિત સ્થળ પર પહોંચવાનો કોઈ પ્રસંગ નહોતો; મૃતકની વ્યક્તિ પર આગની ઇજાઓની ગેરહાજરી; અને ફરિયાદી પક્ષે આરોપી મુરલીધર પાઠક પર થયેલી ઇજાઓ સમજાવી નથી.

૩. વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ અનુભવતા, રાજ્યએ હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલ કરવાનું પસંદ કર્યું.અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન, આરોપી નંબર ૧ થી ૩ મૃત્યુ પામ્યા હતા અને તેથી અહીં અપીલકર્તા-મૂળ આરોપી નંબર ૪ સામે અપીલ આગળ ધપાવવામાં આવી હતી.રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાની ફરીથી પ્રશંસા કરવા પર, વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા, ઉચ્ચ અદાલતે

અપીલને મંજૂરી આપી છે અને વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષતાના આદેશને રદ કર્યો છે અને પરિણામે અપીલકર્તાને અહીં દોષિત ઠેરવ્યો છે-મૂળ આરોપી નંબર ૪ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨/૩૪ હેઠળના ગુનાઓ માટે અને તેને આજીવન કેદની સજા ફટકારી છે.

4. આઈ. પી. સી. ની કલમ <આઈ. ડી. ૧> હેઠળના ગુનાઓ માટે મૂળ આરોપી નંબર ૪-અપીલકર્તાને નિર્દોષ જાહેર કરવાના અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશને ઉલટાવીને હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ, મૂળ આરોપી નંબર ૪ એ વર્તમાન અપીલને પસંદ કરી છે.

5. અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે નીચેની રજૂઆતો કરી છે:

i) ઉચ્ચ અદાલતે માન્ય ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તર્કપૂર્ણ ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને ઉલટાવીને અને પરિણામે આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવામાં તેના અધિકારક્ષેત્રને વટાવી દીધું છે;

(૨) વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટે, આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી;

(૩) હેતુ સ્થાપિત અને સાબિત થયો નથી;

(iv) ફરિયાદી પક્ષના તમામ સાક્ષીઓ-કહેવાતા સાક્ષીઓ-પીડબ્લ્યુ ૧ થી પીડબ્લ્યુ ૪ બધા સંબંધિત અને રસ ધરાવતા સાક્ષીઓ છે;

(v) કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષીની તપાસ કરવામાં આવી નથી;

vi) વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા યોગ્ય રીતે અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે

તેમ, પીડબ્લ્યુ ૨ અને પીડબ્લ્યુ ૪ આકસ્મિક સાક્ષીઓ છે;

vii) તબીબી પુરાવાઓમાંથી ગોળી ચલાવવામાં આવેલા હાથમાંથી કોઈ ઈજા મળી નથી અને તેથી તે ફરિયાદી પક્ષના કેસને નકારી કાઢે છે;

(viii) ફરિયાદી પક્ષ એક આરોપી-મુરલીધર પાઠકને થયેલી ઈજા અંગે સમજાવવામાં નિષ્ફળ ગયો છે;

ix) તબીબી પુરાવા ફરિયાદી પક્ષના કેસને સમર્થન આપતા નથી;

x) એ કે એફ. આઈ. આર. અગાઉની તારીખની હતી; અને

xi) એફ કે ફરિયાદી પક્ષ ઘટનાની ઘટનાનું ચોક્કસ સ્થળ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે.

પ.૧ અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે આ અદાલતના નિર્ણયોના કેટેના અનુસાર જ્યારે બે મંતવ્યો શક્ય હોય અને વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ નિર્દોષતાનો આદેશ રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની પ્રશંસા પર આધારિત હોય, ત્યારે ઉચ્ચ અદાલત નિર્દોષતાના આવા આદેશમાં દખલ કરશે નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન કેસમાં ઉચ્ચ અદાલતે કલમ ૩૭૮ સી.આર.પી.સી. હેઠળ અપીલમાં નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને ઉલટાવી દીધો છે અને કલમ ૩૭૮ સી.આર.પી.સી. ના અવકાશની બહાર સત્તા/અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કર્યો છે.

૫.૨ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને, વિનંતી કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે અને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશને રદ કરવામાં આવે અને માન્ય ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા તર્કપૂર્ણ ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે.

૬. પ્રતિવાદી-ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન સ્થાયી વકીલ દ્વારા વત માન અપીલનો ઉગ્ર વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે.

રાજ્ય વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, ઉચ્ચ અદાલતે ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને બદલવામાં અને પરિણામે આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી.

૬.૧ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે પ્રથમ અપીલ અદાલત હોવાને કારણે, ઉચ્ચ અદાલત રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાની ફરીથી પ્રશંસા કરવામાં અને તેના નિષ્કર્ષ પર આવવામાં ન્યાયી છે.ઉમેદભાઈ જાદવભાઈ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય (૧૯૭૮) ૧ એસ. સી. સી. ૨૨૮ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણય પર રિલાયન્સ મૂકવામાં આવ્યું છે.

૬.૨ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા ઉચ્ચ અદાલતે તે આધારો પર વિગતવાર વિચારણા કરી છે કે જેના આધારે

વિદ્ધત ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા અને જે આધારો પર આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે તે કાયદાકીય રીતે માન્ય નથી અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાથી માત્ર વિરોધાભાસી છે અને વિકૃત છે, ઉચ્ચ અદાલતે આરોપીઓને યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવ્યા છે.

૬.૩ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન કેસમાં ફરિયાદી પક્ષે ઘટના/ઘટનાનું વાસ્તવિક સ્થળ સ્થાપિત કર્યું છે અને સાબિત કર્યું છે અને આરોપીઓમાંના એક-મુરલીધર પાઠક પર ઈજાઓ સમજાવી છે.

૬.૪ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ૩૧૩ નિવેદનમાં પણ, અપીલકર્તા-મૂળ આરોપી નંબર ૪એ પણ દુશ્મનાવટ વિશે જણાવ્યું છે.તે રજૂ કરવામાં આવે છે કે તેથી અપીલકર્તા-મૂળ આરોપી નંબર ૪ અનુસાર પણ, મૃતક અને આરોપી વચ્ચે દુશ્મનાવટ હતી.

૬.૫ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જે આધારો પર વિદ્ધત ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા તેમાંથી એક એ હતું કે કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષીની તપાસ કરવામાં આવી નથી.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જ્યારે તપાસ કરાયેલા સાક્ષીઓ વિશ્વસનીય અને વિશ્વાસપાત્ર હોવાનું જણાય છે, ત્યારે માત્ર સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની બિન-તપાસ ફરિયાદી પક્ષના કેસ માટે ઘાતક રહેશે નહીં.

૬.૬ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિદ્ધત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલું એક અન્ય કારણ કે જેની સાથે હાઈકોર્ટ દ્વારા વિસ્તૃત રીતે કાર્યવાહી કરવામાં આવી છે તે એ હતું કે ન તો કોઈ હથિયારની ઈજા થઈ હતી અને ન તો હથિયાર મળી આવ્યું હતું.તે રજૂ કરવામાં આવે છે કે પ્રત્યક્ષદર્શીઓના

જુબાનીમાં તે રેકૉર્ડ પર આવ્યું છે કે ફરિયાદી પક્ષના કેસ અનુસાર ગોળીબાર થયો હતો પરંતુ તે હવામાં હતો અને હથિયારથી કોઈ ઈજા થઈ ન હતી.

૬.૭ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન કેસમાં પી. ડબલ્યુ. ૨ અને પી. ડબલ્યુ. ૪ ના સાક્ષીઓએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો છે અને તેથી ઉચ્ચ અદાલતે આરોપીઓને યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવ્યા છે.

૭. અમે સંબંધિત પક્ષોના વિજ્ઞાન સલાહકારને લાંબા સમય સુધી સાંભળ્યા છે. અમે વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ તેમજ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના અને આરોપીઓને દોષિત ઠેરવતા વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશ પર વિગતવાર વિચારણા કરી છે, જેથી પોતાને સંતોષ થાય કે શું હકીકતો અને સંજોગોમાં, ઉચ્ચ અદાલત વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને બદલવામાં અને પરિણામે આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવામાં ન્યાયી છે કે કેમ.

૭.૧ અમે એ હકીકતથી વાકેફ છીએ કે આ હાઈકોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને ઉલટાવી દેવાનો કેસ છે. તેથી, પ્રથમ અને અગ્રણી બાબત જે ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે તે એ છે કે, શું કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, ઉચ્ચ અદાલત વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષતાના આદેશમાં દખલ કરવાનું વાજબી છે?

૭.૨ બાબુ વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય (૨૦૧૦) ૯ એસ. સી. સી. ૧૮૮ના કેસમાં, આ અદાલતે કલમ ૩૭૮ <આઈ. ડી. ૧> હેઠળ નિર્દોષ જાહેર કરવાની વિરુદ્ધ

અપીલમાં અનુસરવાના સિદ્ધાંતોનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે.

“૧૨. આ અદાલતે વારંવાર હાઈકોર્ટને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરવા માટે માર્ગદર્શિકા નક્કી કરી છે. અપીલ અદાલતે સામાન્ય રીતે એવા કેસમાં નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને રદ ન કરવો જોઈએ જ્યાં બે મંતવ્યો શક્ય હોય, જો કે અપીલ અદાલતનો મત વધુ સંભવિત હોઈ શકે છે. નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, અપીલ અદાલતે રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવા પર વિચાર કરવો પડે છે, જેથી ટ્રાયલ કોર્ટના મંતવ્યો વિકૃત હતા કે અન્યથા બિનટકાઉ હતા તે નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકાય. અપીલ અદાલતને એ વિચારવાનો અધિકાર છે કે શું હકીકતના નિષ્કર્ષ પર પહોંચતા, ટ્રાયલ કોર્ટ સ્વીકાર્ય પુરાવાને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ ગઈ હતી અને/અથવા કાયદાની વિરુદ્ધ રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવેલા પુરાવાને ધ્યાનમાં લીધા હતા. તેવી જ રીતે, સાબિતીનો બોજ ખોટી રીતે મૂકવો પણ અપીલ અદાલત દ્વારા તપાસનો વિષય બની શકે છે. (બાલક રામ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય (૧૯૭૫) ૩ એસ. સી. સી. ૨૧૯, શંભૂ મિસીર વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય (૧૯૯૦) ૪ એસ. સી. સી. ૧૭, શૈલેન્દ્ર પ્રતાપ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય (૨૦૦૩) ૧ એસ. સી. સી. ૭૬૧, નરેન્દ્ર સિંહ વિરુદ્ધ એમ. પી. રાજ્ય (૨૦૦૪) ૧૦ એસ. સી. સી. ૬૯૯, બુદ્ધ સિંહ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય (૨૦૦૬) ૯ એસ. સી. સી. ૭૩૧, યુ. પી. રાજ્ય વિરુદ્ધ રામ વીર સિંહ (૨૦૦૭) ૧૩ એસ. સી. સી. ૧૦૨, એસ. રામ કૃષ્ણ વિરુદ્ધ એસ. રામી રેડ્ડી (૨૦૦૮) ૫ એસ. સી. સી. ૫૩૫, અરુલવેલુ વિરુદ્ધ રાજ્ય (૨૦૦૯) ૧૦ એસ. સી. સી.

૨૦૬, પેરલા સોમશેખર રેડ્ડી વિરુદ્ધ એપી રાજ્ય (૨૦૦૯) ૧૬ એસ. સી. સી.
૯૮ અને રામ સિંહ વિરુદ્ધ એપી રાજ્ય (૨૦૧૦) ૨ એસ. સી. સી. ૪૪૫)

૧૩. શીઓ સ્વરૂપ વિ. કિંગ સમ્રાટ એ.આઈ.આર. ૧૯૩૪ પી.સી. ૨૨૭ માં,
પ્રિવી કાઉન્સિલે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:(આઈ. એ. પી. ૪૦૪)

“... ઉચ્ચ અદાલતે (૧) સાક્ષીઓની વિશ્વસનીયતા અંગે ટ્રાયલ જજના
મંતવ્યો; (૨) આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાની ધારણા, તેની સુનાવણીમાં
તેને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો છે તે હકીકતથી ચોક્કસપણે નબળી પડતી
ધારણા; (૩) કોઈ પણ શંકાના લાભ માટે આરોપીનો અધિકાર; અને (૪)
સાક્ષીઓને જોવાનો લાભ મેળવનાર ન્યાયાધીશ દ્વારા મેળવેલા તથ્યોના
નિષ્કર્ષને ખતેલ પહોંચાડવામાં અપીલ અદાલતની ધીમી ગતિ જેવી બાબતોને
હંમેશા યોગ્ય મહત્વ આપવું જોઈએ અને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ.”

૧૪. આ અદાલત દ્વારા કાયદાના ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતનું સતત પાલન કરવામાં
આવ્યું છે.(તુલસીરામ કાનૂ વિરુદ્ધ રાજ્ય એ. આઈ. આર. ૧૯૫૪ એસ. સી. ૧,
બલબીર સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય એ. આઈ. આર. ૧૯૫૭ એસ. સી. ૨૧૬,
એમ. જી. અગ્રવાલ વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય એ. આઈ. આર. ૧૯૬૩ એસ. સી.
૨૦૦, ખેડુ મોહન વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય (૧૯૭૦) ૨ એસ. સી. સી. ૪૫૦,
સાંબશિવન વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય (૧૯૯૮) ૫ એસ. સી. સી. ૪૧૨, ભગવાન
સિંહ વિરુદ્ધ એમ. પી. રાજ્ય (૨૦૦૨) ૪ એસ. સી. સી. ૮૫ અને ગોવા રાજ્ય
વિરુદ્ધ સંજય ઠાકરન (૨૦૦૭) ૩ એસ. સી. સી. ૭૫૫ જુઓ.

૧૫. ચંદ્રપ્પા વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય (૨૦૦૭) ૪ એસ. સી. સી. ૪૧૫ માં, આ

અદાલતે નીચે મુજબ કાનૂની સ્થિતિનો પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો:(એસ. સી. સી. પૃષ્ઠ ૪૩૨, પરિચ્છેદ ૪૨)

“(૧) અપીલ અદાલત પાસે પુરાવાઓની સમીક્ષા, પુનઃમૂલ્યાંકન અને પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા હોય છે, જ્યાં નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ સ્થાપિત થાય છે.

(૨) ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ હકીકત અને કાયદાના બંને પ્રશ્નો પર પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા પછી પુરાવા પર આવી સત્તા અને અપીલ અદાલતની કવાયત પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકે છે.

(૩) વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેમ કે, 'નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો', 'સારા અને પર્યાપ્ત આધારો', 'ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો', 'વિકૃત તારણો', 'સ્પષ્ટ ભૂલો' વગેરેનો હેતુ નિર્દોષતા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને ઘટાડવાનો નથી.પુરાવાઓની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવાની અદાલતની શક્તિને ઘટાડવાને બદલે નિર્દોષ જાહેર કરવામાં દખલ કરવા માટે અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે આવા શબ્દસમૂહો 'ભાષાના વિકાસ' ના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

(૪) જો કે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ જાહેર થવાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા છે.પ્રથમ, ગુનાહિત ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ નિર્દોષતાની ધારણા તેના માટે ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી તે કાયદાની સક્ષમ અદાલત દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિને નિર્દોષ માનવામાં આવશે.બીજું, આરોપીએ તેની નિર્દોષતા

સુરક્ષિત કર્યા પછી, તેની નિર્દોષતાની ધારણા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃસ્થાપિત અને મજબૂત કરવામાં આવે છે.

(૫) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષતાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.”

(સંદર્ભ પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે)

૧૬. ધુરેલાલ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય (૨૦૦૮) ૧૦ એસ. સી. સી. ૪૫૦ કેસમાં, આ અદાલતે ઉપરોક્ત ઢ્રષ્ટિકોણનો પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો, જેમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે અપીલ અદાલતે જે કેસોમાં ટ્રાયલ અદાલતોએ આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા છે તેની સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે ટ્રાયલ કોર્ટનો નિર્દોષ જાહેર કરવાનો ચુકાદો એ ધારણાને મજબૂત કરે છે કે તે નિર્દોષ છે. અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને યોગ્ય મહત્વ આપવું જોઈએ અને તેના પર વિચારણા કરવી જોઈએ કારણ કે ટ્રાયલ કોર્ટને સાક્ષીઓના વર્તન પર નજર રાખવાનો સ્પષ્ટ ફાયદો હતો અને તે સાક્ષીઓની વિશ્વસનીયતાનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે વધુ સારી સ્થિતિમાં હતી.

૧૭. રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ નરેશ (૨૦૦૯) ૯ એસ. સી. સી. ૩૬૮ માં, કોર્ટે ફરીથી આ અદાલતના અગાઉના ચુકાદાઓની તપાસ કરી અને કહ્યું કે: (એસ. સી. સી. પી. ૩૭૪, પેરા ૨૦)

“૨૦. ... નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં હળવી દખલગીરી થવી જોઈએ નહીં,

ભલે અદાલત માને કે આરોપી તરફ આંગળી ચીંધતા કેટલાક પુરાવા છે.”

૧૮. યુ. પી. રાજ્યમાં વિ.બેન્ને (૨૦૦૯) ૪ એસ. સી. સી. ૨૭૧, આ અદાલતે કેટલાક દષ્ટાંતરૂપ સંજોગો આપ્યા હતા જેમાં ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદામાં દખલગીરી કરવામાં અદાલતને ન્યાયી ઠેરવવામાં આવશે.પરિસ્થિતિઓમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:(એસ. સી. સી. પૃષ્ઠ ૨૮૬, પરિચ્છેદ ૨૮)

“(i) ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો નિર્ણય સ્થાયી કાનૂની સ્થિતિને અવગણીને કાયદાના સંપૂર્ણ ભૂલભરેલા દષ્ટિકોણ પર આધારિત છે;

((૨) ઉચ્ચ ન્યાયાલયના તારણો રેકૉર્ડ પરના પુરાવા અને દસ્તાવેજોની વિરુદ્ધ છે.

((૩) પુરાવા સાથે વ્યવહાર કરવા માટે ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો સંપૂર્ણ અભિગમ સ્પષ્ટ રીતે ગેરકાયદેસર હતો, જે ન્યાયની ગંભીર નિષ્ફળતા તરફ દોરી ગયો હતો.

((૪) હાઈકોર્ટનો ચુકાદો સ્પષ્ટ રીતે અન્યાયી અને ગેરવાજબી છે, જે ખોટા કાયદા અને કેસના રેકૉર્ડ પરના તથ્યો પર આધારિત છે.

(૫) આ અદાલતે હંમેશા ઉચ્ચ અદાલતના તારણોને યોગ્ય મહત્વ આપવું જોઈએ અને તેના પર વિચારણા કરવી જોઈએ.

(vi) જ્યારે સેશન્સ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટ બંનેએ નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ નોંધ્યો હોય ત્યારે આ કોર્ટ કેસમાં દખલ કરવામાં અત્યંત અનિચ્છા દર્શાવશે.”

ધનપાલ વિરુદ્ધ રાજ્ય (૨૦૦૯) ૧૦ એસ. સી. સી. ૪૦૧ કેસમાં આ અદાલત

દ્વારા સમાન દ્રષ્ટિકોણનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો છે.

૧૯. આમ, આ મુદ્દા પરના કાયદાનો સારાંશ એ રીતે કરી શકાય છે કે અપવાદરૂપ કિસ્સાઓમાં જ્યાં અનિવાર્ય સંજોગો હોય અને અપીલ હેઠળના ચુકાદા વિફૂત હોવાનું જણાય, ત્યાં અપીલ અદાલત નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરી શકે છે. અપીલ અદાલતે આરોપીની નિર્દોષતાની ધારણાને ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ અને વધુમાં ટ્રાયલ કોર્ટનો નિર્દોષ જાહેર થવાનો ચુકાદો તેની નિર્દોષતાની ધારણાને મજબૂત કરે છે. જ્યાં અન્ય દ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોય ત્યાં નિયમિત રીતે હસ્તક્ષેપ ટાળવો જોઈએ, સિવાય કે દખલગીરી માટે સારા કારણો હોય.”

(સંદર્ભ પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે)

૭.૨.૧ જ્યારે અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા તથ્યોના તારણોને વિફૂત ગણી શકાય ત્યારે ઉપરોક્ત નિર્ણયના ફક્ત ૨૦માં તેની સાથે વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો છે અને તેના પર વિચાર કરવામાં આવ્યો છે, જે નીચે મુજબ છે:

“૨૦. જો સંબંધિત સામગ્રીને અવગણીને અથવા બાકાત રાખીને અથવા અપ્રસ્તુત/અસ્વીકાર્ય સામગ્રીને ધ્યાનમાં રાખીને તારણો પર પહોંચ્યા હોય તો અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા તથ્યોના તારણોને વિફૂત ગણી શકાય. આ તારણને વિફૂત પણ કહી શકાય જો તે “પુરાવાના વજનની વિરુદ્ધ” હોય, અથવા જો તારણ અતાર્કિક રીતે તર્કની અવગણના કરે છે જે અતાર્કિકતાના દોષથી પીડાય છે. (રાજિન્દર કુમાર કિન્દ્રા વિરુદ્ધ દિલ્લી વહીવટીતંત્ર (૧૯૮૪) ૪ એસ. સી. સી. ૬૩૫, આબકારી અને કરવેરા અધિકારી-કમ-આકારણી અધિકારી વિરુદ્ધ

ગોપી નાથ એન્ડ સન્સ ૧૯૯૨ સપ્લિમેન્ટ (૨) એસ. સી. સી. ૩૧૨, ત્રિવેણી રબર અને પ્લાસ્ટિક વિરુદ્ધ સી. સી. ઈ. ૧૯૯૪ સપ્લિમેન્ટ.(૩) એસસીસી ૬૬૫, ગયા દિન વિરુદ્ધ હનુમાન પ્રસાદ (૨૦૦૧) ૧ એસસીસી ૫૦૧, અરુવેલુ વિરુદ્ધ રાજ્ય (૨૦૦૯) ૧૦ એસસીસી ૨૦૬ અને ગામિની બાલા કોટેશ્વર રાવ વિરુદ્ધ એપી રાજ્ય (૨૦૦૯) ૧૦ એસસીસી ૬૩૬).”

(સંદર્ભ પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે)

૭.૨.૨ વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે, કુલદિપ સિંહ વિરુદ્ધ પોલીસ કમિશનર (૧૯૯૯) ૨ એસ. સી. સી. ૧૦ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણયને અનુસર્યા પછી, જો કોઈ પુરાવા અથવા સંપૂર્ણ રીતે અવિશ્વસનીય પુરાવાના આધારે નિર્ણય લેવામાં આવે અને કોઈ વાજબી વ્યક્તિ તેના પર કાર્યવાહી નહીં કરે, તો આદેશ વિકૃત હશે.પરંતુ જો રેકૉર્ડ પર કેટલાક પુરાવા છે જે સ્વીકાર્ય છે અને જેના પર આધાર રાખી શકાય છે, તો તારણોને વિકૃત તરીકે ગણવામાં આવશે નહીં અને તારણોમાં દખલ કરવામાં આવશે નહીં.

૭.૩ વિજય મોહન સિંહ વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય (૨૦૧૯) ૫ એસ. સી. સી. ૪૩૬ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણયમાં, આ અદાલતને ફરીથી કલમ ૩૭૮ <આઈ. ડી. ૧> ના અવકાશ અને નિર્દોષ જાહેર કરવાની વિરુદ્ધ અપીલમાં ઉચ્ચ અદાલતની દખલગીરી પર વિચાર કરવાનો પ્રસંગ મળ્યો હતો.આ અદાલતે ૧૯૫૨થી જ આ અદાલતના નિર્ણયોને ધ્યાનમાં લીધા હતા.ફકરા ૩૧ માં, તે નીચે મુજબ અવલોકન અને રાખવામાં આવે છે:

“૩૧. ઉમેદભાઈ જાદવભાઈ (૧૯૭૮) ૧ એસ. સી. સી. ૨૨૮માં આ અદાલત

સમક્ષ એક સમાન પ્રશ્ન પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો.આ અદાલત સમક્ષના કેસમાં, ઉચ્ચ અદાલતે રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાની ફરીથી પ્રશંસા કરવા પર વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષતાના આદેશમાં દખલ કરી હતી.જો કે, ઉચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને ઉલટાવતી વખતે, આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરતી વખતે માન્ય ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણોને ધ્યાનમાં લીધા ન હતા.ઉચ્ચ અદાલતના ચુકાદાને સમર્થન આપતા, આ અદાલતે નિરીક્ષણ કર્યું અને પેરા ૧૦માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો:(એસ. સી. સી. પી. ૨૩૩)

“૧૦. એકવાર નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલને યોગ્ય રીતે સ્વીકારવામાં આવ્યા પછી, ઉચ્ચ અદાલતને સ્વતંત્ર રીતે સમગ્ર પુરાવાની પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાનો અને તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવાનો અધિકાર હતો.સામાન્ય રીતે, ઉચ્ચ અદાલત સત્ર ન્યાયાધીશના અભિપ્રાયને યોગ્ય મહત્વ આપશે જો તે પુરાવાઓની યોગ્ય પ્રશંસા કર્યા પછી કરવામાં આવે.આ નિયમ વર્તમાન કેસમાં લાગુ થશે નહીં જ્યાં સત્ર ન્યાયાધીશે કેસના વિશિષ્ટ સંજોગોમાં ખૂબ જ ભૌતિક અને નિર્ણાયક પાસાની સંપૂર્ણપણે ખોટી ધારણા કરી છે.”

૩૧.૧.સાંબશિવન વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય (૧૯૯૮) ૫ એસ. સી. સી. ૪૧૨ કેસમાં, ઉચ્ચ અદાલતે માન્ય ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને ઉલટાવી દીધો હતો અને આરોપીઓને રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાની ફરીથી પ્રશંસા કરવા બદલ દોષિત ઠેરવ્યો હતો, જો કે, ઉચ્ચ અદાલતે

આ પ્રશ્ન પર પોતાનો નિષ્કર્ષ નોંધ્યો ન હતો કે શું પુરાવા સાથે વ્યવહાર કરવામાં દ્રાયલ કોર્ટનો અભિગમ સ્પષ્ટ રીતે ગેરકાયદેસર હતો કે તેના દ્વારા લેવાયેલા તારણો સંપૂર્ણપણે અસમર્થનીય હતા.વિદ્વત દ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને પાછો ખેંચવા પર આરોપીઓને દોષિત ઠેરવતા હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશની પુષ્ટિ કરતા, વિદ્વત દ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા જારી કરાયેલ નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ વિદ્વત હતો અને નબળાઈઓથી પીડાતો હતો તે સંતોષ થયા પછી, આ કોર્ટે હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા દોષિત ઠેરવવાના આદેશમાં દખલ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા દોષિત ઠેરવવાના આદેશની પુષ્ટિ કરતી વખતે, આ અદાલતે પેરા ૮માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:(એસ. સી. સી. પૃષ્ઠ ૪૧૬)

“૮. ઉચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોનું પાલન કર્યું છે કે કેમ તે જાણવા માટે અમે અપીલ હેઠળના ચુકાદાનો અભ્યાસ કર્યો છે.અમને જાણવા મળ્યું છે કે ઉચ્ચ અદાલતે રમેશ બાબૂલાલ દોશી વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય (૧૯૯૬) ૯ એસ. સી. સી. રરપના કેસમાં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત રીતે કડક કાર્યવાહી કરી નથી, એટલે કે પહેલા આ પ્રશ્ન પર પોતાનો નિષ્કર્ષ નોંધ્યો છે કે શું પુરાવા સાથે વ્યવહાર કરવામાં દ્રાયલ કોર્ટનો અભિગમ સ્પષ્ટ રીતે ગેરકાયદેસર હતો કે તેના દ્વારા લેવામાં આવેલા તારણો સંપૂર્ણપણે અસમર્થનીય હતા, જે એકલા જ નિર્દોષતાના આદેશમાં દખલગીરીને યોગ્ય ઠેરવશે, જોકે ઉચ્ચ અદાલતે તેના પછી ઉઠાવવામાં આવેલી તમામ દલીલોને યોગ્ય રીતે પૂર્ણ કરતો સારી રીતે

માનવામાં આવેલો ચુકાદો આપ્યો છે.પરંતુ પછી શું આ બિન-પાલન અપીલ હેઠળના ચુકાદાને રદ કરવાનું વાજબી ઠેરવશે?અમે વિચારીએ છીએ, નહીં.અમારા મતે, આવા કિસ્સામાં, અપીલ અદાલતના ચુકાદાની માન્યતાને ધ્યાનમાં લેતી અદાલતનો અભિગમ, જેણે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને ઉલટાવી દીધો છે, તે પોતાને સંતોષવા માટે હોવો જોઈએ જો ટ્રાયલ કોર્ટનો પુરાવા સાથે વ્યવહાર કરવાનો અભિગમ સ્પષ્ટ રીતે ગેરકાયદેસર હતો અથવા તેના દ્વારા તારણો પર પહોંચ્યા હોય તો તે સ્પષ્ટ રીતે બિનટકાઉ છે અને અપીલ કોર્ટનો ચુકાદો તે નબળાઈઓથી મુક્ત છે કે કેમ; જો એમ હોય તો, ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદામાં દખલગીરીની જરૂર છે.આવા કિસ્સામાં, અપીલ અદાલતના ચુકાદામાં ખલેલ પહોંચાડવાનું કોઈ કારણ નથી.પરંતુ જો બીજી બાજુ અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને કોઈ નબળાઈનો સામનો કરવો પડતો નથી, તો એવું માની શકાય નહીં કે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં અપીલ અદાલતની દખલગીરી વાજબી ન હતી; તો આવા કિસ્સામાં અપીલ કોર્ટના ચુકાદાને બે વાજબી મંતવ્યોમાંથી અલગ રાખવો પડશે, એકલા નિર્દોષ જાહેર કરવાના સમર્થનમાં જ ઊભા રહેવું પડશે.ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે આ કેસમાં ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાની તપાસ કરવા આગળ વધીશું.”

૩૧.૨.કે. રામકૃષ્ણન ઉન્નીયન વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય (૧૯૯૯) ૩ એસ. સી. સી. ૩૦૯ કેસમાં, આરોપી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલની ફરિયાદમાં કેટલાક તથ્ય હોવા છતાં કે ઉચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ અનુસાર ટ્રાયલ

જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા તમામ કારણોને સમર્થન આપ્યું નથી, આ અદાલતે ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા દોષિત ઠેરવવાના આદેશને રદ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો કારણ કે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ નોંધવામાં સેશન્સ જજનો અભિગમ યોગ્ય ન હતો અને કેટલાક પાસાઓ પર વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા તારણ કાઢવામાં આવ્યું હતું.આ અદાલતે વધુમાં અવલોકન કર્યું હતું કે સેશન્સ જજ આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરતી વખતે સંબંધિત/ભૌતિક પુરાવાને નકારી કાઢવામાં ન્યાયી ન હોવાથી, ઉચ્ચ અદાલત, તેથી, પુરાવાની પુનઃમૂલ્યાંકન કરવા અને તેના પોતાના નિષ્કર્ષને રેકૉર્ડ કરવા માટે સંપૂર્ણપણે હકદાર છે.આ અદાલતે પ્રત્યક્ષદર્શીઓના પુરાવાઓની તપાસ કરી હતી અને અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે સાક્ષીઓની જુબાનીને નકારી કાઢવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા રજૂ કરાયેલા કારણો બિલકુલ યોગ્ય ન હતા.આ અદાલતે એવું પણ નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન સ્પષ્ટપણે ભૂલભરેલું હતું અને તેથી ઉચ્ચ ન્યાયાલયની ફરજ હતી કે તે વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષતાના આદેશમાં દખલ કરે.

૩૧.૩.એટલી વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ. પી. એ. આઈ. આર. ૧૯૫૫ એસ. સી. ૮૦૭ માં, પેરા ૫ માં, આ અદાલતે નિરીક્ષણ કર્યું હતું અને નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:(એ.આઈ.આર. પા. ૮૦૮-૧૦)

“૫. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવેલો હોવાથી, ઉચ્ચ અદાલતે તેને ફરિયાદી પક્ષ વતી રજૂ કરાયેલા પુરાવાની માત્ર પ્રશંસા પર બાજુ પર ન મૂકવો

જોઈએ, સિવાય કે તે નિષ્કર્ષ પર ન આવે કે ટ્રાયલ જજનો ચુકાદો વિકૃત હતો.અમારા મતે, એવું કહેવું સાચું નથી કે જ્યાં સુધી અપીલ કોર્ટ કલમ ૪૧૭ સીઆરપીસી હેઠળ અપીલમાં એવા નિષ્કર્ષ પર ન આવે કે અપીલ હેઠળ નિર્દોષ જાહેર કરવાનો ચુકાદો વિકૃત હતો, તે તે આદેશને રદ કરી શકશે નહીં.આ અદાલત દ્વારા એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલ પર હાઈકોર્ટ માટે સમગ્ર પુરાવાની સમીક્ષા કરવા અને તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે તે ખુલ્લું છે, અલબત્ત, સુસ્થાપિત નિયમને ધ્યાનમાં રાખીને કે આરોપીની નિર્દોષતાની ધારણા નબળી નથી પરંતુ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાથી મજબૂત બને છે, જેને સાક્ષીઓના વર્તનનું નિરીક્ષણ કરવાનો ફાયદો હતો, જેમના પુરાવા તેમણે તેની હાજરીમાં રજૂ કર્યા હતા.તે પણ સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે અપીલની અદાલતને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલમાં પુરાવાઓની પ્રશંસા કરવાની એટલી જ વ્યાપક સત્તાઓ છે જેટલી દોષિત ઠેરવવાના આદેશ સામે અપીલના કિસ્સામાં, જે દોષિત વ્યક્તિની નિર્દોષતાની ધારણા ટ્રાયલ કોર્ટમાં શરૂ થાય છે તે અપીલના તબક્કા સુધી પણ ચાલુ રહે છે અને અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટના અભિપ્રાયને યોગ્ય મહત્વ આપવું જોઈએ જેણે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ નોંધ્યો હતો.જો અપીલ અદાલત તે સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને પુરાવાની સમીક્ષા કરે અને વિપરીત નિષ્કર્ષ પર આવે, તો ચુકાદો દૂષિત થયો હોવાનું કહી શકાય નહીં.(આ સંબંધમાં બારમાં ટાંકવામાં આવેલા કેસો જુઓ, જેમ કે, સૂરજપાલ સિંહ વિરુદ્ધ રાજ્ય એ.આઈ.આર. ૧૯૫૨ એસ.સી. ૫૨; વિલાયત

ખાન વિરુદ્ધ યુ. પી. એ.આઈ.આર. ૧૯૫૩ એસ.સી. ૧૨૨) અમારા મતે, અપીલકર્તા વતી ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલમાં કોઈ તથ્ય નથી કે ઉચ્ચ અદાલત સમગ્ર પુરાવાની સમીક્ષા કરવામાં અને તેના પોતાના તારણો પર આવવામાં ન્યાયી ન હતી.

૩૧.૪.કે. ગોપાલ રેડ્ડી વિરુદ્ધ એ. પી. રાજ્ય (૧૯૭૯) ૧ એસ. સી. સી. ૩૫૫ માં, આ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે કે જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટ પોતાને કાલ્પનિક શંકાઓથી ઘેરાયેલી રહેવાની મંજૂરી આપે છે, નાના કારણોસર વિશ્વસનીય પુરાવાને નકારી કાઢે છે અને પુરાવાને ધ્યાનમાં લે છે જે ભાગ્યે જ શક્ય છે, તે ઉચ્ચ અદાલતની સ્પષ્ટ ફરજ છે કે તે ન્યાયના હિતમાં દખલ કરે, નહીં તો ન્યાયના વહીવટની મજાક ઉઠાવવામાં આવે.(ભાર પૂર્વક)

૭.૪ ઉમેદભાઈ જાદવભાઈ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, ફરરા ૧૦ માં, તે નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવે છે અને રાખવામાં આવે છે:“૧૦. એકવાર નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલને યોગ્ય રીતે સ્વીકારવામાં આવ્યા પછી, ઉચ્ચ અદાલત સ્વતંત્ર રીતે સમગ્ર પુરાવાની ફરીથી પ્રશંસા કરવા અને તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે હકદાર હતી.સામાન્ય રીતે, ઉચ્ચ અદાલત સત્ર ન્યાયાધીશના અભિપ્રાયને યોગ્ય મહત્વ આપશે જો તે પુરાવાઓની યોગ્ય પ્રશંસા કર્યા પછી કરવામાં આવે.આ નિયમ વર્તમાન કેસમાં લાગુ થશે નહીં જ્યાં સત્ર ન્યાયાધીશે કેસના વિશિષ્ટ સંજોગોમાં ખૂબ જ ભૌતિક અને નિર્ણાયક પાસાની સંપૂર્ણપણે ખોટી ધારણા કરી છે.”

૭.૫ એટલી વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય એ. આઈ. આર. ૧૯૫૫ એસ. સી.

૮૦૭ના કેસમાં, આ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે અને ચુકાદો આપ્યો છે:

“૫. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવેલો હોવાથી, ઉચ્ચ અદાલતે તેને ફરિયાદી પક્ષ વતી રજૂ કરાયેલા પુરાવાની માત્ર પ્રશંસા પર બાજુ પર ન મૂકવો જોઈએ, સિવાય કે તે નિષ્કર્ષ પર ન આવે કે ટ્રાયલ જજનો ચુકાદો વિફૂત હતો.અમારા મતે, એવું કહેવું સાચું નથી કે જ્યાં સુધી અપીલ કોર્ટ કલમ ૪૧૭, ક્રિમિનલ પી. સી. હેઠળ અપીલમાં એવા નિષ્કર્ષ પર ન આવે કે અપીલ હેઠળ નિર્દોષ જાહેર કરવાનો ચુકાદો વિફૂત હતો, તે તે આદેશને રદ કરી શકશે નહીં.આ અદાલત દ્વારા એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલ પર હાઈકોર્ટ માટે સમગ્ર પુરાવાની સમીક્ષા કરવા અને તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે તે ખુલ્લું છે, અલબત્ત, સુસ્થાપિત નિયમને ધ્યાનમાં રાખીને કે આરોપીની નિર્દોષતાની ધારણા નબળી નથી પરંતુ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાથી મજબૂત બને છે, જેને સાક્ષીઓના વર્તનનું નિરીક્ષણ કરવાનો ફાયદો હતો, જેમના પુરાવા તેમણે તેની હાજરીમાં રજૂ કર્યા હતા.તે પણ સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે અપીલની અદાલતને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલમાં પુરાવાઓની પ્રશંસા કરવાની એટલી જ વ્યાપક સત્તાઓ છે જેટલી દોષિત ઠેરવવાના આદેશ સામે અપીલના કિસ્સામાં, જે દોષિત વ્યક્તિની નિર્દોષતાની ધારણા ટ્રાયલ કોર્ટમાં શરૂ થાય છે તે અપીલના તબક્કા સુધી પણ ચાલુ રહે છે અને અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ

કોર્ટના અભિપ્રાયને યોગ્ય મહત્વ આપવું જોઈએ જેણે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ નોંધ્યો હતો.જો અપીલ અદાલત તે સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને પુરાવાની સમીક્ષા કરે અને વિપરીત નિષ્કર્ષ પર આવે, તો ચુકાદો દૂષિત થયો હોવાનું કહી શકાય નહીં.(આ સંબંધમાં બારમાં ટાંકવામાં આવેલા કેસો જુઓ, જેમ કે, સૂરજપાલ સિંહ વિરુદ્ધ રાજ્ય ૧૯૫૨ ૩૩૧; વિલાયત ખાન વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૩ એસ.સી. ૧૨૨.અમારા મતે, અપીલકર્તા વતી ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલમાં કોઈ તથ્ય નથી કે ઉચ્ચ અદાલત સમગ્ર પુરાવાની સમીક્ષા કરવામાં અને તેના પોતાના તારણો પર આવવામાં ન્યાયી ન હતી.”

૭.૬ રેડ્ડી વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય (૧૯૭૯) ૧ એસ. સી. સી. ૩૫૫ના કેસમાં, આ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે કે જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટ પોતાને કાલ્પનિક શંકાઓથી ઘેરાયેલી રહેવાની મંજૂરી આપે છે, નાના કારણોસર વિશ્વસનીય પુરાવાને નકારી કાઢે છે અને જે પુરાવા છે પરંતુ ભાગ્યે જ શક્ય છે તેને ધ્યાનમાં લે છે, ત્યાં ન્યાયના હિતમાં દખલ કરવી એ ઉચ્ચ અદાલતની સ્પષ્ટ ફરજ છે, જેથી ન્યાયના વહીવટની મજાક ઉડાવવામાં ન આવે.

૮. આ અદાલત દ્વારા ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં મુકાયેલા કાયદાને હાથ પર રહેલા કેસની હકીકતો પર લાગુ કરીને, તે ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ કે શું કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરવી વાજબી છે કે કેમ?

૮.૧ વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટે જે આધારો પર આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા તે

ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા વિવાદિત ચુકાદામાં વર્ણવવામાં આવ્યા છે, જે નીચે મુજબ છે:

1. રામ આસરે પાઠકની હત્યા કરવા માટે પ્રતિવાદીઓને સોંપવામાં આવેલ હેતુ આ કેસમાં તેમની ખોટી અસરનું કારણ હોઈ શકે છે;
2. બદ્રી પ્રસાદ (પીડબ્લ્યુ. ૧) અને લાલ મણિ (પીડબ્લ્યુ. ૩) આકસ્મિક સાક્ષી છે જ્યારે શત્રુઘ્ન પ્રસાદ પાઠક (પીડબ્લ્યુ. ૨), લાલ મણિ (પીડબ્લ્યુ. ૩) અને રામ ગણેશ પાઠક (પીડબ્લ્યુ. ૪) સંબંધિત અને રસ ધરાવતા સાક્ષી છે કારણ કે શત્રુઘ્ન પ્રસાદ પાઠક (પીડબ્લ્યુ. ૨) અને રામ ગણેશ પાઠક (પીડબ્લ્યુ. ૪) મૃતકના પુત્રો છે જ્યારે લાલ મણિ (પીડબ્લ્યુ. ૩) સંબંધી છે જે રેકૉર્ડ પર સ્થાપિત છે.
3. કોઈ સ્વતંત્ર જાહેર સાક્ષીની તપાસ કરવામાં આવી નથી.તેમના જણાવ્યા અનુસાર, મૃતકના પી. ડબ્લ્યુ. ૨ અને પી. ડબ્લ્યુ. ૪ પુત્રોને પણ આકસ્મિક સાક્ષી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
4. ઘટનાનું સ્થળ ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સાબિત થતું નથી અને જો મૃતક પ્રકૃતિની હાકલમાં હાજરી આપવા જઈ રહ્યો હોય તો કથિત સ્થળ પર પહોંચવાનો કોઈ પ્રસંગ ન હતો;
5. મૃતકની વ્યક્તિ પર હથિયારોની ઇજાની ગેરહાજરીએ ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓની હાજરીને નકારી કાઢી હતી;
6. એફ. આઈ. આર. પૂર્વવત્ છે;

7. ફરિયાદી પક્ષે આરોપી મુરલીધર પાઠકની ઈજા સમજાવી નથી.

8. જોકે પ્રતિવાદીઓએ તેમના બચાવમાં એ હકીકતને સાબિત કરવા માટે કોઈ પુરાવા રજૂ કર્યા નથી કે મૃતકને મુરલીધર પાઠકના દરવાજા પર ઈજાઓ થઈ હતી અથવા તેના વ્યક્તિ પર ઈજાઓ ટોળા અથવા જાહેર જનતાને કારણે થઈ હતી, અથવા મુરલીધર પાઠકને મૃતકના કહેવા પર તેના પોતાના દરવાજા પર ઈજાઓ થઈ હતી, તેમ છતાં, કોઈ પણ સંજોગોમાં, પ્રતિવાદીઓ દ્વારા ખાનગી બચાવના અધિકારનો ઉપયોગ કરવાની સલાવના અસંભવિત કહી શકાય નહીં.ઉપરોક્ત દરેક આધારને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા વિસ્તૃત રીતે હાથ ધરવામાં આવ્યો છે અને રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાના પુનઃમૂલ્યાંકન પર ઉચ્ચ અદાલત ખાસ કરીને એવા નિષ્કર્ષ પર આવી છે કે વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો વિકૃત છે અને ત્યારબાદ ઉચ્ચ અદાલતે વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરી છે.

9. તેથી જ્યાં સુધી આરોપી વતી કોઈ હેતુ સ્થાપિત થયો નથી અને સાબિત થયો નથી તેવી રજૂઆતની વાત છે, ત્યાં સુધી ઉચ્ચ અદાલતે તેની સાથે વિસ્તૃત રીતે વ્યવહાર કર્યો છે.ઉચ્ચ અદાલતે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે જ્યારે સાક્ષીઓના રૂપમાં સીધો પુરાવો હોય અને સાક્ષીઓ વિશ્વાસપાત્ર અને વિશ્વસનીય હોય, ત્યારે હેતુની ગેરહાજરી નજીવી છે.વર્તમાન કેસમાં, ૩૧૩ નિવેદનમાં જ, અપીલકર્તા-મૂળ આરોપી નંબર

જઝે પણ જણાવ્યું છે કે દુશ્મનાવટ હતી.તેથી આરોપીના જણાવ્યા અનુસાર પણ દુશ્મનાવટ હતી.

10. આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરતી વખતે માન્ય ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલ અન્ય એક આધાર એ હતો કે કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષીની તપાસ કરવામાં આવી નથી.ઉચ્ચ અદાલતે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે જ્યાં સાક્ષીઓના નિર્ણાયક પુરાવા છે, ત્યાં માત્ર કેટલાક સાક્ષીઓ/સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની તપાસ ન કરવી અને/અથવા કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની તપાસની ગેરહાજરીમાં ફરિયાદી પક્ષના કેસ માટે ઘાતક નહીં હોય.

૧૦.૧ મંજીત સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય (૨૦૧૯) ૮ એસ. સી. સી. પરદના કેસમાં, આ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે અને ચુકાદો આપ્યો છે કે ઇજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓના વિશ્વસનીય પુરાવાને માત્ર એટલા માટે નકારી શકાય નહીં કે કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષીની તપાસ કરવામાં આવી ન હતી.

૧૦.૨ સુરિન્દર કુમાર વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય (૨૦૨૦) ૨ એસ. સી. સી. પડુના કેસમાં તાજેતરના ચુકાદામાં, આ અદાલત દ્વારા અવલોકન અને ચુકાદો આપવામાં આવ્યો છે કે માત્ર ફરિયાદી પક્ષે કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષીની તપાસ કરી ન હોવાથી, તે નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જશે નહીં કે આરોપીઓને ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યો હતો.

૧૦.૩ રિઝવાન ખાન વિરુદ્ધ છત્તીસગઢ રાજ્ય (૨૦૨૦) ૯ એસ. સી. સી. ૬૨૭ના કેસમાં, એચ. પી. વિરુદ્ધ છત્તીસગઢ રાજ્યના કેસમાં આ અદાલતના

નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી.પ્રદીપ કુમાર (૨૦૧૮) ૧૩ એસ. સી. સી. ૮૦૮, આ અદાલત દ્વારા અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે અને એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની તપાસ અનિવાર્ય જરૂરિયાત નથી અને આવી બિન-તપાસ એ જરૂરી નથી કે ફરિયાદી કેસ માટે ઘાતક હોય.

11. હાથ પરના કેસની હકીકતો પર ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાને લાગુ કરવો અને જ્યારે, ઉચ્ચ અદાલતના નિરીક્ષણ મુજબ, ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને સંપૂર્ણ સમર્થન આપ્યું છે, ખાસ કરીને પીડબ્લ્યુ ર અને પીડબ્લ્યુ જ અને તેઓ વિશ્વાસપાત્ર અને વિશ્વસનીય હોવાનું જણાય છે, ત્યારે સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની બિન-તપાસ ફરિયાદી પક્ષના કેસ માટે ઘાતક નથી.એફ. આઈ. આર. માં ઉલ્લેખિત શિવ શંકર અને ભગવતી પ્રસાદ નામના તે બે વ્યક્તિઓ સ્થળ પર પહોંચ્યા હતા, જેનો આરોપપત્રમાં સાક્ષી તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો.કોઈ પણ સંજોગોમાં, પીડબ્લ્યુ ર અને પીડબ્લ્યુ જ એ ફરિયાદી પક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો છે અને તેથી ઉપરોક્ત બે વ્યક્તિઓની તપાસ ન કરવી તે ફરિયાદી પક્ષના કેસ માટે જીવલેણ ગણાશે નહીં.

12. હવે જ્યાં સુધી આરોપી વતી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે એક આરોપી-મુરલીધર પાઠકને થયેલી ઈજા અંગે ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સમજાવવામાં આવ્યું નથી અને દશરથ સિંહ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય (૨૦૦૪) ૭ એસ. સી. સી. ૪૦૮ ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણય પર

વિશ્વાસ મૂકવામાં આવ્યો છે, શરૂઆતમાં, એ નોંધવું જરૂરી છે કે તપાસ અધિકારી-પીડબ્લ્યુ. ઝએ તેની તપાસના મુખ્ય ફકરામાં ફકરા ૬ માં ખાસ જણાવ્યું છે કે જ્યારે તેઓએ ૪ પર ઉપરોક્ત આરોપીની ધરપકડ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો:૦૦ વહેલી સવારે પુલ નજીક, કથિત આરોપીએ ભાગવાનો પ્રયાસ કર્યો; ત્યારબાદ હાથાપાઈ પછી તેણે ધરપકડ કરી અને તે હાથાપાઈ અને ધરપકડ દરમિયાન, તેણે સતત ઈજાઓ પહોંચાડી.કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં તેમને સૂચન આપવામાં આવ્યું હતું કે ધરપકડ સમયે આરોપી મુરલીધર પાઠકને કોઈ ઈજા થઈ ન હતી, જો કે, તે ખાસ કરીને નકારી કાઢવામાં આવ્યું છે કે તે સાચું નથી કે તેમની ધરપકડ સમયે તેમને ઈજા થઈ ન હતી.અન્ય સાક્ષીઓને પણ આવા જ સૂચનો કરવામાં આવ્યા હતા અને તેમને નકારી કાઢવામાં આવ્યા હતા.તેથી, એવું ન કહી શકાય કે ફરિયાદી પક્ષ ઉપરોક્ત આરોપી પર થયેલી ઈજા સમજાવવામાં નિષ્ફળ ગયો છે.ઉપરોક્ત પાસાને પણ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા વિગતવાર ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યું છે અને નિવેદન પ્રદર્શન દ્વારા રેકૉર્ડ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેથી ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાની, ખાસ કરીને તબીબી પુરાવા અને ફરિયાદી પક્ષ તેમજ બચાવ પક્ષ દ્વારા તપાસ કરાયેલા ડોક્ટરોની જુબાનીની ફરીથી પ્રશંસા કરવા બદલ તેની પ્રશંસા કરવામાં આવી છે.

૧૨.૧.હવે જ્યાં સુધી દશરથ સિંહ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણય પર મૂકવામાં આવેલી નિર્ભરતાનો સંબંધ છે, આ અદાલતના ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં

કરવામાં આવેલા અવલોકનોને કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને ધ્યાનમાં લેવા જરૂરી છે.ઉપરોક્ત કેસમાં, આરોપીનો બચાવ એ હતો કે બંને પક્ષો વચ્ચે મુક્ત લડાઈ હતી અને તેથી ખાનગી બચાવના અધિકાર અને/અથવા આક્રમણખોર કોણ હતો તેના સંદર્ભમાં પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો.અન્યથા પણ ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં પણ, આ અદાલતે ફરરા ૧૮માં તખાજી હીરાજી વિરુદ્ધ ઠાકુર કુબર્સિંગ ચમનસિંગ (૨૦૦૧) ૬ એસસીસી ૧૪૫ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણયના ફરરા ૧૭નો ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જે નીચે મુજબ છે:

“૧૭. ... સતત લેવામાં આવેલો મત એ છે કે તે કાયદાની બાબત તરીકે અથવા નિશ્ચિતપણે એક નિયમ તરીકે ગણી શકાય નહીં કે જ્યારે પણ આરોપીને એક જ ઘટનામાં ઈજા થાય છે, ત્યારે ફરિયાદી પક્ષ ઈજાને સમજાવવા માટે બંધાયેલો છે અને ફરિયાદી પક્ષની નિષ્ફળતા પર ફરિયાદી કેસને નકારી કાઢવો જોઈએ.ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓ દ્વારા આરોપી વ્યક્તિઓની ઈજાઓનું સ્પષ્ટીકરણ ન થાય તે પહેલાં ફરિયાદી પક્ષના કેસને અસર થઈ શકે છે, અદાલતને બે શરતોના અસ્તિત્વથી સંતોષ થવો જોઈએ:((i) આરોપીની વ્યક્તિને થયેલી ઈજા ગંભીર પ્રકૃતિની હતી; અને (ii) આવી ઈજાઓ સંબંધિત ઘટના સમયે થઈ હોવી જોઈએ.જ્યારે પુરાવામાં રસ ધરાવતા અથવા પક્ષપાતી સાક્ષીઓનો સમાવેશ થાય છે અથવા જ્યાં બચાવ પક્ષ એવી આવૃત્તિ આપે છે જે સંભવતઃ ફરિયાદી પક્ષ સાથે સ્પર્ધા કરે છે ત્યારે ઈજાઓનું બિન-સ્પષ્ટીકરણ વધુ મહત્વ ધારણ કરે છે.જ્યાં પુરાવા સ્પષ્ટ, સચોટ અને વિશ્વસનીય હોય અને

જ્યાં અદાલત સત્ય અને જૂઠાણાને અલગ પાડી શકે, ત્યાં માત્ર એ હકીકત કે આરોપી વ્યક્તિઓની બાજુએ થયેલી ઇજાઓ ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સમજાવવામાં આવતી નથી, તે ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓની જુબાનીને નકારી કાઢવાનો એકમાત્ર આધાર ન હોઈ શકે અને પરિણામે સમગ્ર ફરિયાદી પક્ષનો કેસ નકારી શકાય નહીં.

18. તેથી ઉચ્ચ અદાલતે આરોપીઓને થયેલી ઇજાઓ અંગે ખુલાસો ન કરવા બદલ સમગ્ર કાર્યવાહીના કેસને ઉથલાવી દેવાનું યોગ્ય ન હતું.”

૧૨.૨ ત્યારબાદ, ફરિયાદી ૧૮ માં, તેનું પાલન કરવામાં આવે છે અને તેને નીચે મુજબ રાખવામાં આવે છે:

“૧૮. આ જ ઘટના દરમિયાન આરોપીઓને થયેલી ગંભીર પ્રકારની ઇજાઓ સૂચવે છે કે બંને પક્ષો વચ્ચે લડાઈ થઈ હતી.આવી સ્થિતિમાં, લડાઈની ઉત્પત્તિ વિશેનો પ્રશ્ન, એટલે કે, લડાઈ તરફ દોરી જતી ઘટનાઓ અને કયા પક્ષે પ્રથમ હુમલો શરૂ કર્યો તે અંતિમ નિર્ણય સુધી પહોંચવામાં ખૂબ મહત્વ ધરાવે છે.આ જ ઘટના દરમિયાન આરોપીઓને થયેલી ગંભીર પ્રકારની ઇજાઓ સમજાવવાની જરૂરિયાત અહીં ઊભી થાય છે.જ્યારે સમજૂતી આપવામાં આવે છે, ત્યારે સમજૂતીની ચોકસાઈ ચકાસવા યોગ્ય છે.જો સમજાવવામાં કોઈ ભૂલ હોય, તો તે નિષ્કર્ષ તરફ દોરી શકે છે કે ફરિયાદી પક્ષે ઘટના સંબંધિત કેટલીક સંબંધિત વિગતોને દબાવી દીધી છે.ત્યારબાદ કોર્ટે વિચારણા કરવાની છે કે શું આવી ચૂક સમગ્ર ફરિયાદી પક્ષની વાર્તા પર વાજબી શંકા કરે છે કે પછી તે ઘટનાના મૂળને

લગતા ઉપલબ્ધ અન્ય વિશ્વસનીય પુરાવા પર કોઈ અસર કરશે.આખરે, ઇજાઓનું વર્ણન ન કરવાની હકીકત એ એક સંજોગો છે જેને ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવાની પ્રશંસા કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ.પક્ષપાતી અથવા રસ ધરાવતા સાક્ષીઓ દ્વારા ફરિયાદી પક્ષનું નિવેદન સાબિત કરવાની માંગ કરવામાં આવે તો ગંભીર ઇજાઓનું સ્પષ્ટીકરણ ન મળવાથી પ્રથમ દષ્ટિએ તેમના પુરાવાની વિશ્વસનીયતામાં ઘટાડો થઈ શકે છે.તેથી પણ જ્યાં સંરક્ષણ સંસ્કરણ સંભાવનાઓ સાથે એટલી હદે સુસંગત છે કે કયા સંસ્કરણ સાચું છે તે આગાહી કરવી મુશ્કેલ છે, તો પછી, ઇજાઓની બિન-સમજૂતીનું તથ્ય વધુ મહત્વ ધારણ કરે છે.ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાની ગુણવત્તા પર ઘણું નિર્ભર કરે છે અને તે એ ખૂણા પરથી, ઇજાઓનું સ્પષ્ટીકરણ ન કરવાના પાસા સાથે જોડવાનું વજન ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ.ઉપર દર્શાવેલા નિર્ણયો એ સ્પષ્ટ કરશે કે ફરિયાદી પક્ષનો કેસ ઇજાના બિન-સ્પષ્ટીકરણને કારણે દૂષિત થાય છે કે કેમ તે પ્રશ્નની તપાસ કરવામાં ચાંત્રિક અથવા અલગ અભિગમ હોઈ શકતો નથી.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, આરોપીની ઇજાઓનું સ્પષ્ટીકરણ ન કરવું એ એવા પરિબલોમાંથી એક છે જે ફરિયાદી પક્ષના પુરાવા અને બચાવ સંસ્કરણના આંતરિક મૂલ્યનું મૂલ્યાંકન કરવામાં ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે.”

13. આ તબક્કે, એ નોંધવું જરૂરી છે કે વર્તમાન કેસમાં આરોપી વતી બચાવ પક્ષને ધ્યાનમાં રાખીને પણ જ્યારે મૃતક એક આરોપી મુરલીધર પાઠકના ઘરના દરવાજા પાસે આવ્યો ત્યારે તે અપમાનજનક ભાષાનો ઉપયોગ કરી રહ્યો હતો અને ત્યાં ઝઘડો થયો હતો અને ગામના અન્ય

લોકોએ મૃતકને ઈજા પહોંચાડી હશે.તેથી, આ ઘટના આરોપી દ્વારા વિવાદિત નથી.ઘટનાનું સ્થળ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું છે અને ફરિયાદી પક્ષના કેસ અનુસાર ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સાબિત કરવામાં આવ્યું છે.આરોપીઓએ જે ઘટના રજૂ કરી હતી તે એક આરોપીના ઘરના દરવાજા પાસે બની હતી તેવા કોઈ પુરાવા રજૂ કરવામાં આરોપી નિષ્ફળ રહ્યા છે.આરોપી દ્વારા સૂચવવામાં આવેલ ઘટનાનું સ્થળ પણ, જો પંચમાની વાત હોય, તો તે બચાવ પક્ષના કેસને સમર્થન આપતું નથી.ઉપરોક્ત પાસાને હાઈકોર્ટ દ્વારા વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશમાં વિસ્તૃત રીતે હાથ ધરવામાં આવ્યો છે.ફરિયાદી પક્ષે પુરાવાઓનું નેતૃત્વ કરીને તે સ્થાપિત અને સાબિત કર્યું છે કે તેમણે જે ઘટના રજૂ કરી હતી તે પ્રાથમિક પાઠશાળા નજીકના રસ્તા પર બની હતી.પ્રાથમિક પાઠશાળા નજીકના રસ્તા પરથી મૃતદેહ મળી આવ્યો હતો અને લોહીથી ખરડાયેલા ગમછા અને તહમદ પણ તે સ્થળેથી મળી આવ્યા હતા.મૃત શરીરની પુનઃપ્રાપ્તિ અને લોહીના ડાઘ વગેરેની પુનઃપ્રાપ્તિના સ્થળ પર કોઈ પડકાર નથી.તેથી, ફરિયાદી પક્ષે એફ. આઈ. આર. માં જણાવ્યા મુજબ ઘટના સ્થળ સાબિત કર્યું છે.

14. તેથી હવે જ્યાં સુધી મૃતકની વ્યક્તિ પર કોઈ હથિયારની ઈજા ન હતી અને તેથી તબીબી પુરાવા આંખની જુબાની સાથે અસંગત છે, તે નોંધવું જરૂરી છે કે ફરિયાદી પક્ષનો કેસ ક્યારેય નહોતો કે મૃતકની વ્યક્તિ પર હથિયારની ઈજા થઈ હતી.સાક્ષીઓના પુરાવા અનુસાર, લાઠી અને

ભાલાની ઈજાઓ થયા પછી જ્યારે અન્ય લોકો આવવા લાગ્યા ત્યારે મૃતક જમીન પર પડી ગયો હતો અને ત્યાંથી જતા સમયે આરોપીઓમાંના એક રામરાજ પાઠકે મૃતક તરફ પોતાની પિસ્તોલ ચલાવી હતી. સાક્ષીઓના કિસ્સામાં એવું ક્યારેય નહોતું બન્યું કે મૃતકને ગોળી વાગી. તેનાથી વિપરીત, શત્રુધન પ્રસાદ પાઠક, પીડબ્લ્યુ ર એ ખાસ જણાવ્યું છે કે મૃતકને કોઈ હથિયારની ઈજા થઈ નથી, જોકે રામરાજ પાઠકે તેના પર ગોળીબાર કર્યો છે.

15. અમે પી. ડબલ્યુ. ર અને પી. ડબલ્યુ. જ ના નિવેદનોને કાળજીપૂર્વક વાંચ્યા છે, જેમને સ્ટાર સાક્ષીઓ કહી શકાય અને તેઓ આ ઘટનાના સાક્ષી છે. પીડબ્લ્યુ ર (હિન્દી સંસ્કરણ, પેરા ૯) ની જુબાનીમાંથી, અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે ઉપરોક્ત સાક્ષીએ ખાસ સ્વીકાર્યું છે કે ઘટનાની રાત્રે, તે ૨૯૧, માલવીય નગરમાં હતો અને માહિતી પ્રાપ્ત કર્યા પછી તે સ્થળ પર પહોંચ્યો હતો. જો કે, પેરા ૯ માં એક ઓવરરાઈટિંગ છે અને "સાચું નથી" શબ્દોને પેન દ્વારા દૂર કરવામાં આવ્યા છે અને જે ઓવરરાઈટિંગ છે તે છે "તે સાચું છે". કોણે આ ઓવરરાઈટિંગ કર્યું તે આ તબક્કે કહેવું મુશ્કેલ છે? ઉપરોક્ત બાબત તરફ પણ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું ન હતું અને/અથવા માન્ય ટ્રાયલ કોર્ટ અથવા તો ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવી ન હતી. જો કે, જો આપણે સમગ્ર પેરા ૯ ને સંપૂર્ણ રીતે વાંચીએ, તો તે સ્વીકારવું ખૂબ જ મુશ્કેલ છે કે તેમણે પદભ્રષ્ટ કરીને સ્વીકાર્યું કે તેઓ

સવારે ગામમાં હાજર ન હતા અને તેથી તેમની હાજરી પર શંકા થઈ શકે છે.તેમ છતાં, જો હાલમાં પીડબ્લ્યુ ૨ ના પુરાવાને ધ્યાનમાં લેવામાં ન આવે અને/અથવા બાકાત રાખવામાં ન આવે તો પણ, પીડબ્લ્યુ ૪ ના રૂપમાં કાર્યવાહીના સમર્થનમાં જબરજસ્ત પુરાવા છે.તેની હાજરી અંગે કોઈ શંકા નથી.તે ભરોસાપાત્ર અને ભરોસાપાત્ર હોવાનું જાણવા મળે છે.તેમની જુબાની એફ. આઈ. આર. ના આરોપો સાથે સુસંગત છે. તેની વિશ્વસનીયતા પર શંકા કરવાનું કોઈ કારણ નથી.તેથી, અપીલકર્તા પણ પીડબ્લ્યુ ૪ ની જુબાનીના આધારે યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવી શકાય છે, જે ઘટનાના સાક્ષી છે.

16. હવે ચાલો આપણે અપીલકર્તા-મૂળ આરોપી નંબર ૪ વતી કેસ અને/અથવા બચાવનો વિચાર કરીએ.આરોપી વતી કેસ હતો કે આ ઘટના આરોપી મુરલીધર પાઠકના ઘરના દરવાજા પર બની હતી અને અન્ય આરોપી મુરલીધર પાઠકને મૃતક દ્વારા દુર્વ્યવહાર અને હુમલો કરવામાં આવી રહ્યો હતો અને ટોળાએ મૃતકના વ્યક્તિને ઈજા પહોંચાડી હતી.ઉપરોક્ત નિવેદન સિવાય પ્રદર્શન દ્વારા નોંધવામાં આવ્યું હતું અને તેથી, તે અગ્રણી નક્કર પુરાવા દ્વારા બચાવ પક્ષ દ્વારા સ્થાપિત અને સાબિત કરવામાં આવ્યું નથી, ખાસ કરીને જ્યારે આરોપીઓએ ત્રણ બચાવ સાક્ષીઓની તપાસ કરી હોય.ટોળામાંથી કોઈની પણ તેમના દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી નથી.તેમના ૩૧૩ નિવેદનમાં પણ પ્રદર્શન દ્વારા નોંધવામાં આવ્યું હતું અને તેથી, અપીલકર્તા-આરોપી નંબર ૪ નો

એકમાત્ર બચાવ એ હતો કે તેને દુશ્મનાવટને કારણે આ કેસમાં ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યો છે અને તે ત્યાં ન હતો.તેમણે એવું સાબિત કરવા માટે કોઈ પુરાવા આપ્યા નથી કે તેઓ અન્યત્ર હતા.

17. કેસની ઉપરોક્ત હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને અને પુરાવાની પુનઃપ્રશંસા પર, જ્યારે ઉચ્ચ અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર આવી છે કે આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરતી વખતે વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો વિદ્વત હતા અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવા અને/અથવા પુરાવાના ખોટા વાંચનથી પણ વિપરીત હતા, ત્યારે ઉચ્ચ અદાલતે વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં યોગ્ય રીતે દખલ કરી છે અને આરોપીઓને યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવ્યા છે.વર્તમાન કેસમાં, અપીલકર્તા-મૂળ આરોપી નંબર ૪ નું નામ ખાસ કરીને એફ. આઈ. આર. માં શરૂઆતથી જ રાખવામાં આવ્યું હતું. તેમને ચોક્કસ ભૂમિકાનું શ્રેય આપવામાં આવ્યું છે.તે જ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું છે અને PW ૪ ના પુરાવા પરથી સાબિત થયું છે (ભલે PW ૨ ની જુબાનીને હાલમાં અવગણવામાં આવી રહી હોય).ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા માન્ય ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરવામાં કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી નથી.

18. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને અને ઉપર જણાવેલા કારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને ઉલટાવીને અને આરોપીઓને દોષિત ઠેરવતા વિવાદિત

ચુકાદા અને આદેશમાં દખલ કરવાનું કોઈ કારણ જોતા નથી.અમે હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણ સાથે સંપૂર્ણ સંમત છીએ.તે મુજબ હાલની અરજી ફગાવી દેવામાં આવે છે.

19. અપીલકર્તા તરીકે-ગુરુ દત્ત પાઠક, મૂળ આરોપી નંબર ૪ ને ૩૦.૦૪.૨૦૨૧ સુધી વચગાળાના જામીન આપવામાં આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ આ અદાલત દ્વારા તેને લંબાવવામાં આવ્યો નથી અને હાલની અપીલ હવે ફગાવી દેવામાં આવી છે, જો આરોપીએ અત્યાર સુધી આત્મસમર્પણ કર્યું નથી, તો તે સજા ભોગવવા માટે તરત જ આત્મસમર્પણ કરશે.

અરજી ફગાવી દેવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.